

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH NÔNG NGHIỆP: NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP TẠI HUYỆN YÊN THỦY, TỈNH HÒA BÌNH

Hồ Ngọc Ninh*, Trương Ngọc Tín

Khoa Du lịch và Ngoại ngữ, Học viện Nông nghiệp Việt Nam

*Tác giả liên hệ: hnninh@vnua.edu.vn

Ngày nhận bài: 28.05.2024

Ngày chấp nhận đăng: 07.08.2024

TÓM TẮT

Nghiên cứu này nhằm đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp phát triển du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình. Nghiên cứu tiến hành khảo sát thông tin của 10 cán bộ quản lý nhà nước về du lịch và nông nghiệp, 30 đơn vị kinh doanh dịch vụ du lịch và 50 khách du lịch. Kết quả cho thấy, hoạt động du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy thời gian qua đã đạt được nhiều kết quả tích cực, góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tăng thu nhập cho người dân, phát triển nông nghiệp bền vững và bảo tồn các giá trị văn hóa địa phương. Tuy nhiên, du lịch nông nghiệp huyện Yên Thủy chỉ mới ở vạch xuất phát và vẫn chưa được khai thác đúng mức, còn nhiều hạn chế về vốn đầu tư, chất lượng nguồn nhân lực, cơ sở hạ tầng và sản phẩm du lịch. Vì vậy, để phát triển du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy trong thời gian tới, cần tập trung vào hoàn thiện quy hoạch phát triển du lịch nông nghiệp; nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phục vụ du lịch; đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng; đa dạng hóa các sản phẩm du lịch nông nghiệp; và đẩy mạnh công tác nghiên cứu thị trường, quảng bá, xúc tiến phát triển du lịch nông nghiệp.

Từ khóa: Giải pháp, du lịch nông nghiệp, huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình.

Solutions for Agritourism Development: A Case Study in Yen Thuy District, Hoa Binh Province, Vietnam

ABSTRACT

This study aimed to assess the current status and propose solutions for agritourism development in Yen Thuy district, Hoa Binh province. The study surveyed information from 10 state management officials in tourism and agriculture, 30 tourism service businesses, and 50 tourists. The results showed that agrotourism activities in Yen Thuy district have achieved many positive outcomes in recent times, contributing to economic restructuring, increasing income for local people, promoting sustainable agriculture, and preserving local cultural values. However, agrotourism in the Yen Thuy district is still in its early stages and has not been fully exploited, with constraints such as insufficient investment capital, poor quality of human resources, inadequate infrastructure, and limited tourism products. Therefore, to develop agrotourism in Yen Thuy district in the future, it is necessary to focus on agritourism development planning; improving the quality of human resources for tourism services; investment and upgrading of infrastructure; diversification of agritourism products; and promotion of market research, advertising, and promotion of agritourism development.

Keywords: Solution, agritourism, Yen Thuy district, Hoa Binh province.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nông nghiệp là ngành sản xuất giữ vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế xã hội của các nước đang phát triển (Nyiwul & Koirala, 2022). Tuy nhiên, trong bối cảnh diện tích đất nông nghiệp ngày càng bị thu hẹp và sự biến đổi

bất thường của khí hậu như hiện nay, hoạt động sản xuất nông nghiệp khó đạt được giá trị gia tăng cao. Vì vậy, ngoài việc tiếp tục thúc đẩy nông nghiệp truyền thống, cần phải đa dạng hóa ngành nghề sản xuất, kinh doanh dịch vụ, trong đó phát triển du lịch nông nghiệp (DLNN) là một hướng đi mới, góp phần phát huy lợi thế,

khai thác giá trị khác biệt của vùng nông nghiệp, nông thôn (Đoàn Mạnh Cường, 2020).

Từ những năm 90 của thế kỉ XX, các nhà nghiên cứu trên thế giới đã bắt đầu quan tâm đến lĩnh vực DLNN, nông thôn. Theo đó, DLNN mô tả một loại hình du lịch cung cấp các dịch vụ giải trí, thư giãn và giáo dục cho du khách dựa trên các hoạt động sản xuất nông nghiệp (Christine, 2010; Arroyo & cs., 2013; David, 2015). Trong quá trình hình thành và phát triển, thuật ngữ DLNN cũng được định nghĩa khá đa dạng ở các khía cạnh nghiên cứu cũng như ở các quốc gia. Ví dụ ở Anh gọi là du lịch nông thôn (Rural-tourism), ở Mỹ là du lịch trang trại (Homestead), Nhật Bản là DLNN (Agricultural tourism) và du lịch xanh (Green-tourism) (Bùi Thị Nga, 2021). Tuy nhiên, về nội hàm DLNN được hiểu là: (1) sự kết hợp giữa du lịch và nông nghiệp, thu hút du khách bằng các hoạt động liên quan đến nông nghiệp; (2) mục đích tăng thu nhập cho nông dân; (3) tạo cho du khách cơ hội giải trí, rèn luyện thể lực và tinh thần, gần gũi với thiên nhiên; (4) điểm đặc biệt của DLNN chính là sự kết hợp giữa các giá trị tự nhiên và giá trị văn hóa truyền thống tại khu vực nông thôn (Richard & Julia, 1997; Lobo, 1999; Nguyễn Thị Sơn & Nguyễn Phú Thắng, 2014; Cục Du lịch Quốc gia Việt Nam, 2021). Trong nghiên cứu này, DLNN được hiểu là hoạt động tham quan trang trại hoặc các quá trình sản xuất nông nghiệp, kinh doanh nông nghiệp với mục đích nhận thức, sở thích, giáo dục hoặc nghỉ dưỡng, bao hàm trong đó cả tài nguyên nông nghiệp, tài nguyên tự nhiên và tài nguyên nhân văn. Việc phát triển DLNN giúp kích thích sự đa dạng của các hoạt động kinh tế vùng nông thôn, tạo thêm thu nhập cho nông dân, đồng thời góp phần bảo vệ môi trường và giữ gìn bản sắc văn hóa địa phương, đặc biệt ở các vùng miền núi và dân tộc thiểu số (Nguyễn Thị Sơn & Nguyễn Phú Thắng, 2014).

Huyện Yên Thủy nằm ở phía Đông của tỉnh Hòa Bình, là huyện có nhiều điều kiện thuận lợi cho phát triển nông nghiệp và thành lập các khu nghỉ dưỡng, du lịch sinh thái, DLNN. Tận dụng những tiềm năng sẵn có về tự nhiên và các giá trị văn hóa bản địa, từ năm 2017, huyện đã hình thành các tuyến điểm du lịch gắn với nông

nghiệp như: du lịch thăm quan tại các vườn cây ăn quả và tự tay hái quả để làm quà; du lịch trải nghiệm tại vườn thuốc mẫu; du lịch văn hóa tâm linh kết hợp trải nghiệm nông nghiệp; thưởng thức văn hóa ẩm thực và văn nghệ dân gian của người Mường;... Tuy nhiên, đây là loại hình du lịch tương đối mới nên việc khai thác vẫn chưa đạt hiệu quả cao. Các sản phẩm DLNN chưa nhiều, chất lượng thấp, mới chỉ đáp ứng nhu cầu của du khách ở mức cơ bản nên doanh thu chưa thực sự đóng góp nhiều vào phát triển kinh tế địa phương. Bên cạnh đó, các chính sách đầu tư phát triển du lịch trên địa bàn huyện vẫn mang tính thụ động, phụ thuộc phần lớn vào cơ chế hỗ trợ của tỉnh. Các điểm DLNN gặp khó khăn trong việc kết nối với doanh nghiệp lữ hành để thiết kế sản phẩm cũng như thu hút khách du lịch trong nước và quốc tế. Vì vậy, nghiên cứu này nhằm đánh giá thực trạng và đề xuất một số giải pháp phát triển DLNN tại huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình trong thời gian tới.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Thu thập thông tin

Số liệu thứ cấp được thu thập từ hệ thống các văn bản, chính sách, báo cáo đã được công bố của các cơ quan chuyên môn huyện Yên Thủy như: Phòng Văn hóa và Thông tin (VH&TT), Phòng NN&PTNT, UBND huyện và các xã, thị trấn. Ngoài ra, nghiên cứu thu thập các số liệu, thông tin khác có liên quan đến đề tài được đăng trên các tạp chí, bài báo, các công trình nghiên cứu.

Số liệu sơ cấp được thu thập tại 05 xã/thị trấn gồm: Yên Trị, Ngọc Lương, Đa Phúc, Lạc Sỹ và thị trấn Hàng Trạm. Đây là những địa phương có các cơ sở cung cấp dịch vụ DLNN và có nhiều tiềm năng để phát triển DLNN, nằm trong danh sách quy hoạch phát triển du lịch của huyện Yên Thủy.

Nghiên cứu phỏng vấn sâu và phỏng vấn bảng bảng hỏi đối với 90 mẫu, cụ thể: (i) 10 cán bộ quản lý nhà nước về du lịch và nông nghiệp cấp huyện, xã (Phòng NN&PTNT huyện, Phòng VH&TT huyện, Trung tâm Văn hóa, Thể thao và Truyền thông huyện, Công chức văn hóa xã hội

xã); (ii) 30 đơn vị kinh doanh dịch vụ du lịch tại địa phương: ăn uống, lưu trú, dịch vụ tham quan du lịch, vui chơi giải trí,... (04 HTX, 03 doanh nghiệp và 23 hộ); (iii) Khách du lịch đã từng trải nghiệm các hoạt động du lịch nông nghiệp ở huyện Yên Thủy (50 người).

2.2. Phân tích thông tin

Nghiên cứu sử dụng phương pháp thống kê mô tả, phương pháp so sánh (so sánh theo thời gian, theo nhóm đối tượng khảo sát), phương pháp cho điểm và xếp hạng ưu tiên (bảng thang đo Likert 5 mức độ: 1 - Rất không hài lòng đến 5 - Rất hài lòng) và tính điểm bình quân để phân tích thực trạng phát triển DLNN và mức độ hài lòng về chất lượng các dịch vụ. Từ đó đề xuất một số giải pháp phù hợp nhằm thúc đẩy phát triển DLNN tại địa phương trong thời gian tới.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1. Tiềm năng phát triển du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy

- *Tài nguyên du lịch tự nhiên:* Huyện Yên Thủy có địa hình đa dạng, đất đai màu mỡ và điều kiện khí hậu thuận lợi để phát triển nông nghiệp đa dạng với nhiều cây trồng, vật nuôi có giá trị kinh tế cao như: dược liệu, bưởi diễn, khoai sọ, bí xanh, chăn nuôi gà,... đến đây khách du lịch có thể cùng trải nghiệm các hoạt động sản xuất nông nghiệp. Bên cạnh đó, huyện còn có nhiều danh lam thắng cảnh đẹp có giá trị du lịch và khảo cổ cao như: hang Cạn, hang Nước - động Thiện Tôn (xã Ngọc Lương); danh lam thắng cảnh quốc gia động Thiên Long (xã Lạc Lương); mỏ nước khoáng nóng Vó Ấm (xã Ngọc Lương); khu rừng trò tự nhiên thuộc Vườn Quốc gia Cúc Phương (xã Yên Trị, xã Đa Phú); cảnh động ruộng bậc thang (xã Yên Trị);... (UBND huyện Yên Thủy, 2023a; b).

- *Tài nguyên du lịch nhân văn:* Hiện nay, huyện có 12 điểm di tích lịch sử văn hóa, danh lam thắng cảnh được xếp hạng di tích cấp quốc gia và tỉnh. Cùng với đó là những lễ hội, văn hóa dân gian mang đậm tín ngưỡng của cộng đồng địa phương như: Lễ hội Công Chiêng của người Mường; Lễ hội cầu mưa của người Thái; lễ hội

gầu tào của dân tộc Mông; múa sắc bùa, múa công chiêng, hát mời trâu, hát ví,... Ngoài ra, văn hóa ẩm thực cũng là một nét đặc sắc thu hút nhiều du khách như: cơm lam, xôi ngũ sắc, bánh pèng nẳng, thịt gà nấu măng chua, thịt trâu lá lồm,... các nông sản đặc sản địa phương như: dược liệu, bưởi diễn, bí xanh, khoai sọ, mật ong, rượu Mường Đình,... các đồ dệt thổ cẩm làm thủ công được nhiều du khách lựa chọn mua về làm quà. Đây là những tài nguyên DLNN có sức hấp dẫn đối với du khách ưa khám phá và trải nghiệm.

- *Đánh giá về tiềm năng phát triển DLNN:* Phần lớn cán bộ quản lý và các ĐVKD dịch vụ du lịch tại huyện Yên Thủy đều đánh giá cao từ hài lòng khá đến rất hài lòng về những tiềm năng phát triển DLNN của huyện như: Cảnh quan tự nhiên đẹp, khí hậu trong lành, mát mẻ; Nhiều phong tục, tập quán, lễ hội đặc sắc; Ẩm thực địa phương phong phú, đa dạng; Người dân thân thiện và mến khách;... Tuy nhiên, cũng còn một số yếu tố chưa được đánh giá cao mà địa phương cần sớm khắc phục trong thời gian tới như: cần đa dạng hơn các hoạt động du lịch gắn với sản xuất nông nghiệp; đầu tư thêm cho cơ sở vật chất, hạ tầng du lịch; hay đảm bảo vệ sinh an toàn thực phẩm cho các sản phẩm phục vụ du khách (Hình 1).

Bên cạnh đó, người dân địa phương cũng rất sẵn sàng tham gia và ủng hộ các hoạt động phát triển DLNN như: hiến đất mở rộng đường; bảo vệ môi trường, tạo cảnh quan du lịch; học tập nâng cao kiến thức và kỹ năng phục vụ du lịch; bảo tồn và giới thiệu văn hóa truyền thống; thân thiện và hiếu khách; giữ gìn đảm bảo an ninh trật tự;...

3.2. Thực trạng phát triển du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình

3.2.1. Những kết quả đạt được

a. Hệ thống kết cấu hạ tầng phục vụ du lịch nông nghiệp

Những năm qua, huyện Yên Thủy tích cực thực hiện các mục tiêu của Chương trình Nông thôn mới (2016-2020) và đề án phát triển du lịch huyện đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030. Trong đó, tập trung đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng, kỹ thuật phục vụ phát triển kinh tế -

xã hội. Kết quả đến nay, 100% đường giao thông các tuyến huyện, xã được nhựa hóa và bê tông hóa; gần 85% tuyến đường ngõ xóm và gần 65% đường trục chính nội đồng được cứng hóa, đảm bảo nhu cầu đi lại. Hạ tầng điện được đầu tư đảm bảo 100% các hộ dân có điện lưới sinh hoạt và sản xuất. Hạ tầng công nghệ thông tin phát triển, phủ sóng Internet 100% đến trung tâm các xã, thị trấn; tại các điểm du lịch, huyện thực hiện gắn mã QR-Code giới thiệu và quảng bá thông tin du lịch (UBND huyện Yên Thủy, 2023a).

Về cơ sở lưu trú và dịch vụ ăn uống, đến nay toàn huyện có khoảng 95 cơ sở dịch vụ ăn uống cơ bản; 147 cơ sở lưu trú với 201 giường, trong đó có 1 khách sạn đạt tiêu chuẩn 2 sao, 1 khách sạn đạt tiêu chuẩn 1 sao (Hình 2). Hầu hết các cơ sở lưu trú trên địa bàn huyện đều được trang bị các dịch vụ tiện nghi tối thiểu như: điều hòa, bình nước nóng lạnh, tủ lạnh mini, điện thoại bàn, wifi miễn phí, tivi. Tuy nhiên, tiêu chuẩn và chất lượng các cơ sở chưa đồng bộ, mới đáp ứng được nhu cầu cơ bản của khách du lịch. Tại một số xã có tiềm năng phát triển DLNN như Yên Trị, Ngọc Lương, Đoàn Kết, người dân đang bắt đầu xây dựng thêm các homestay và bungalow mới để phục vụ khách du lịch.

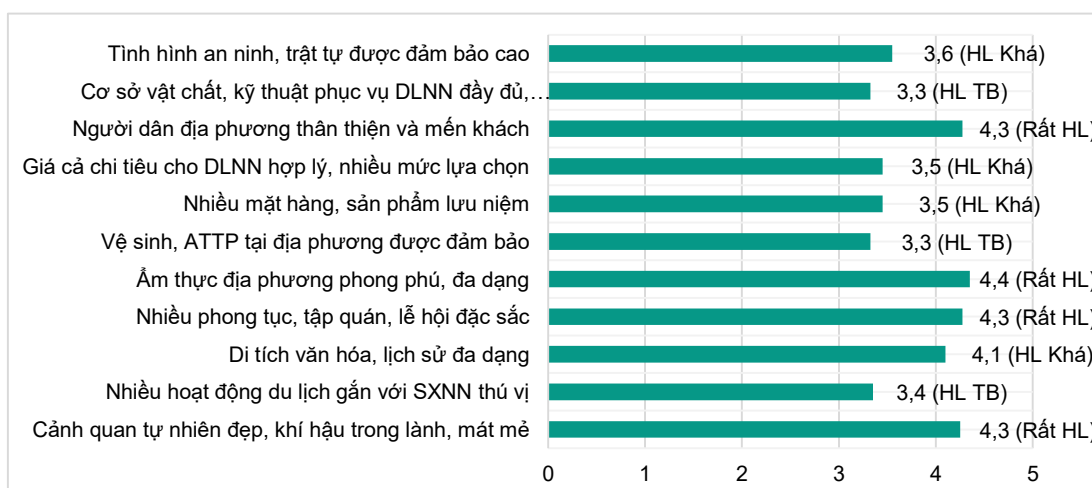
Các cơ sở dịch vụ vui chơi giải trí tại Yên Thủy bao gồm khu hồ điều hòa, khu vui chơi giải trí, các dịch vụ về văn nghệ, thể thao, khu mua sắm đã có nhưng số lượng còn rất ít và

chưa thật sự thu hút được khách du lịch do còn mới sơ khai và mang tính tự phát.

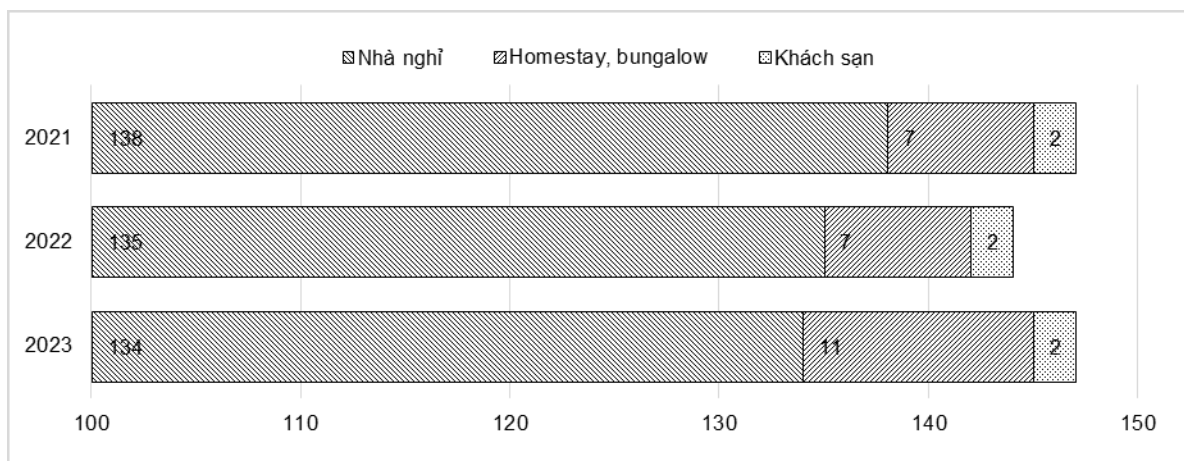
b. Nguồn nhân lực cho du lịch nông nghiệp

Công tác đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực phục vụ du lịch tại Yên Thủy đã được quan tâm nhưng chưa thường xuyên. Thời gian qua, huyện đã phối hợp với Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hòa Bình mở các lớp tập huấn về nghiệp vụ du lịch; đại diện cán bộ văn hóa xã, thị trấn, hộ gia đình tham gia lớp tập huấn du lịch do tỉnh tổ chức; các cán bộ, nhân viên các đơn vị, doanh nghiệp, hộ kinh doanh dịch vụ du lịch được bồi dưỡng nghiệp vụ kỹ thuật chế biến món ăn, phục vụ khách (UBND huyện Yên Thủy, 2023a; b). Tuy nhiên, các lớp tập huấn chuyên đề sâu về DLNN gắn với tiềm năng và lợi thế của địa phương chưa được quan tâm đúng mức nên nguồn nhân lực du lịch nói chung và chuyên sâu trong lĩnh vực DLNN còn hạn chế.

Tổng số lao động trong ngành du lịch hiện nay của huyện Yên Thủy là 131 người, trong đó lao động trực tiếp là 31 người và lao động gián tiếp là 100 người. Tỷ lệ lao động qua đào tạo chiếm 54% và phần lớn là tập huấn, bồi dưỡng ngắn hạn. Lao động có trình độ sơ cấp và trung cấp chỉ chiếm gần 10%. Lực lượng lao động du lịch chủ yếu tham gia dịch vụ du lịch tại các nhà hàng ăn uống và một số khách sạn, nhà nghỉ tư nhân.

Hình 1. Kết quả đánh giá của cán bộ quản lý và các ĐVKD dịch vụ du lịch về các tài nguyên du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy (n = 40 người)

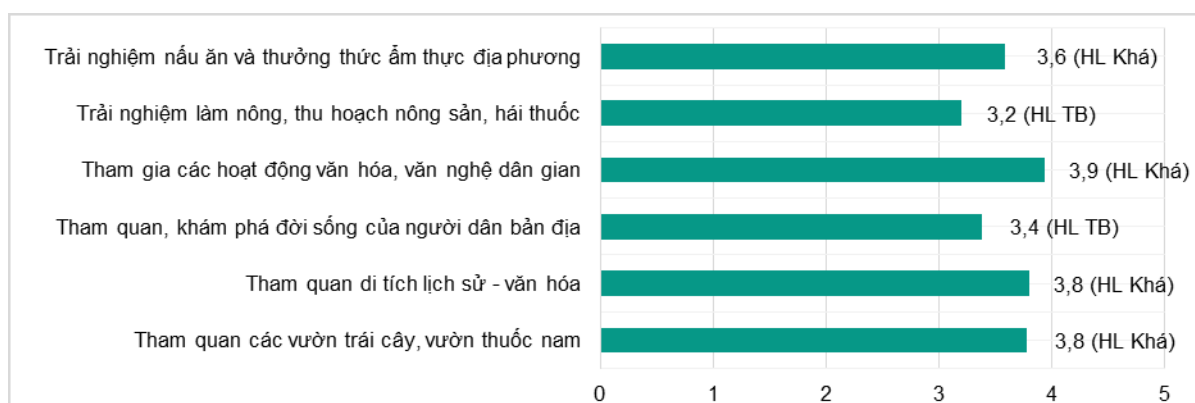

Hình 2. Số lượng các cơ sở lưu trú tại huyện Yên Thủy

Bảng 1. Các điểm du lịch nông nghiệp tại huyện Yên Thủy

Điểm du lịch	Vị trí	Đặc điểm và Hiện trạng
Vườn bưởi diễm, cam đạt tiêu chuẩn xuất khẩu Châu Âu	Xã Ngọc Lương	Dễ tiếp cận, tham quan và trải nghiệm hái quả ăn và mua mang về làm quà.
Vườn thuốc mẫu của Lương y Bùi Văn Phụng	Xã Yên Trị	Dễ tiếp cận, tìm hiểu và trải nghiệm hái thuốc, quy trình chăm sóc các cây thuốc quý và tác dụng chữa bệnh, mua bài thuốc chữa ung thư.
Làng du lịch sinh thái dân tộc Mường xóm Thầu	Xã Lạc Sỹ	Dễ tiếp cận, khám phá và trải nghiệm văn hóa sản xuất nông nghiệp của đồng bào người Mường, thưởng thức ẩm thực.
Điểm DLNN dựa vào cộng đồng xóm Lòng	Xã Yên Trị	Dễ tiếp cận, phong cảnh tự nhiên đẹp (ruộng bậc thang, vườn thuốc,...), sản xuất dược liệu. Trải nghiệm làm nông nghiệp, tìm hiểu văn hóa, ẩm thực cộng đồng.
Khu du lịch sinh thái nước khoáng nóng Vó Ấm	Xã Ngọc Lương	Có nhiều cơ sở du lịch lân cận, đang được huyện đầu tư để khai thác (thời gian qua đang khai thác tự phát).

Nguồn: Phòng VH&TT huyện Yên Thủy (2023).

Hình 3. Đánh giá của khách du lịch về các sản phẩm, dịch vụ du lịch nông nghiệp

c. Sản phẩm, dịch vụ du lịch nông nghiệp

Huyện Yên Thủy đang tận dụng tốt những tiềm năng, lợi thế sẵn có để xây dựng và phát triển các sản phẩm DLNN được nhiều du khách đón nhận như: Du lịch tham quan và trải nghiệm

tại các vườn bưởi diễm, cam đạt tiêu chuẩn xuất khẩu châu Âu (xã Ngọc Lương); Du lịch tham quan và trải nghiệm tại Vườn thuốc mẫu của Lương y Bùi Văn Phụng (xã Yên Trị); Du lịch trải nghiệm nông nghiệp dựa vào cộng đồng tại

xóm Lòng (xã Yên Trị); Du lịch trải nghiệm nông nghiệp tại làng du lịch sinh thái dân tộc Mường (xóm Thấu, xã Lạc Sỹ);... Ngoài ra, còn nhiều đặc sản địa phương được khách du lịch thưởng thức và mua về làm quà như: Cà gai leo Bảo Hiệu, bưởi Diễn Ngọc Lương, mật ong Lạc Lương, khoai sọ, bí xanh, gỏi cá sông, xôi ngũ sắc, thịt trâu nấu lá lồm (Ninh & cs., 2024). Tại một số nhà văn hóa cộng đồng duy trì mỗi tối chủ nhật các hoạt động văn nghệ như: đánh cồng chiêng, múa mỗi đồng, múa ngoắt ngoe,... thu hút được đông đảo nhân dân và khách du lịch tham gia.

Phần lớn du khách có mức độ hài lòng khá với các sản phẩm DLNN tại huyện Yên Thủy. Tuy nhiên, một số hoạt động trải nghiệm như làm nông, thu hoạch nông sản, hái thuốc và trải nghiệm quy trình chế biến cao tử dược liệu, hay khám phá đời sống, văn hóa của người dân bản địa mới được đánh giá ở mức hài lòng trung bình do các hoạt động này chưa phong phú và một số hoạt động mang tính mùa vụ theo chu kỳ sản xuất nông nghiệp (Hình 3). Bên cạnh đó, chất

lượng các sản phẩm, dịch vụ chỉ được đánh giá ở mức đáp ứng cơ bản đối với du khách; cần đa dạng hơn các hoạt động du lịch trải nghiệm và đầu tư thêm các mặt hàng sản phẩm lưu niệm.

d. Kết quả thu hút khách du lịch

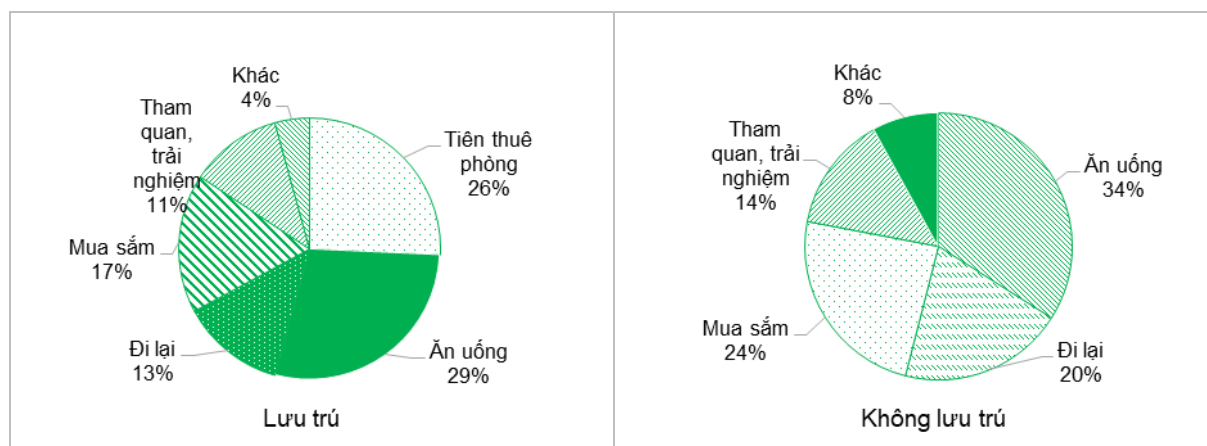
Thời gian qua, DLNN huyện Yên Thủy đang dần thu hút được lượng khách du lịch ổn định. Giai đoạn 2020-2022 do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, ngành du lịch huyện chịu nhiều tổn thất lớn, tổng lượng khách du lịch ba năm này chỉ đạt hơn gần 18.000 lượt, bằng 53% so với năm 2019. Năm 2023, sau khi tình hình dịch bệnh được kiểm soát tốt, lượng khách đến với du lịch huyện Yên Thủy đạt khoảng 9.150 lượt, trong đó khách trong nước chiếm 98,7%, khách quốc tế là 2,3% (Bảng 2 và Hình 4). Tuy nhiên, từ kết quả phỏng vấn sâu cán bộ quản lý và các chủ cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch thì lượng khách đến tham quan và trải nghiệm các sản phẩm DLNN chỉ chiếm khoảng 40-45% tổng lượt khách. Đây là con số khá khiêm tốn so với tiềm năng và lợi thế của huyện Yên Thủy.

Bảng 2. Hiện trạng khách du lịch và doanh thu từ du lịch tại huyện Yên Thủy giai đoạn 2019-2023

Chỉ tiêu	ĐVT	2019	2020	2021	2022	2023*	Tốc độ PTBQ (%)
Lượng khách	Lượt khách	34.000	5.961	7.587	4.423	9.150	72,03
Trong nước	Lượt khách	33.800	5.953	7.572	4.378	9.029	71,89
Quốc tế	Lượt khách	200	8	15	45	121	88,19
Doanh thu	Triệu đồng	12.000	3.200	1.900	1.289	3.200	71,86

Ghi chú: *: Tính đến thời điểm hết tháng 11/2023.

Nguồn: Phòng VH&TT huyện Yên Thủy (2023)

Hình 4. Cơ cấu chi tiêu của khách du lịch đến huyện Yên Thủy

Nhìn chung, các hoạt động DLNN còn chưa đa dạng và sức hấp dẫn chưa cao. Vì vậy, thị trường khách du lịch đến với Yên Thủy vẫn chủ yếu là khách nội tỉnh và một số tỉnh lân cận như: Hà Nội, Ninh Bình, Bắc Ninh, Thanh Hóa,... đi theo nhóm nhỏ gia đình hoặc bạn bè, với số ngày lưu trú thấp (từ 1-2 ngày). Trong khi đó, khách du lịch quốc tế đến Yên Thủy phần lớn đi theo tuyến Hà Nội - Yên Thủy - Vườn Quốc gia Cúc Phương, chiếm tỉ lệ không đáng kể và thường chỉ ở lại trong ngày.

e. Doanh thu từ du lịch nông nghiệp

Tổng doanh thu từ du lịch huyện Yên Thủy năm 2019 là 12 tỷ đồng (đạt 95% kế hoạch đề ra). Giai đoạn 2020-2022, do đại dịch Covid-19 ảnh hưởng đến lượng khách du lịch nên doanh thu hàng năm chỉ đạt từ 1,2-3,2 tỷ đồng. Đến năm 2023, sự phục hồi của du lịch Yên Thủy đã mang lại doanh thu ước tính khoảng 3,2 tỷ đồng (Bảng 2). Trong đó, doanh thu từ DLNN chỉ chiếm khoảng từ 35-40% tổng doanh thu từ du lịch. Đây vẫn là con số khá khiêm tốn so với doanh thu từ DLNN của tỉnh Hòa Bình (chưa đến 1% so với toàn tỉnh). Người dân địa phương đã có cơ hội tham gia vào các hoạt động du lịch thông qua bán sản phẩm nông nghiệp và cung cấp các dịch vụ (nấu ăn, văn nghệ,...), từ đó nâng cao đời sống của gia đình và giải quyết việc làm cho lao động địa phương.

Hiện nay, mức chi tiêu của khách du lịch đến huyện Yên Thủy còn thấp do chưa có nhiều sản phẩm DLNN hấp dẫn. Trung bình mỗi khách du lịch lưu trú chi tiêu trong khoảng 500-700 nghìn đồng/ngày đối với khách nội địa và từ 1.000-1.300 nghìn đồng/ngày đối với khách quốc tế. Với nhóm khách du lịch trong ngày, mức chi tiêu là thấp hơn, trung bình mỗi khách nội địa chi tiêu khoảng 300-500 nghìn đồng/ngày và từ 700-1.000 nghìn đồng/ngày với khách quốc tế. Cơ cấu chi tiêu chủ yếu cho dịch vụ ăn uống, lưu trú, mua nông sản mang về và đi lại (Hình 4).

f. Xúc tiến, quảng bá du lịch nông nghiệp

Nhằm đẩy mạnh công tác tuyên truyền, quảng bá về du lịch, UBND huyện Yên Thủy chỉ đạo Phòng VH&TT huyện xây dựng các chuyên đề, phóng sự, tờ rơi,... quảng bá cho các hoạt

động du lịch tại địa phương. Tổ chức các hội thảo, chương trình như: Hội thảo xây dựng đề án phát triển du lịch huyện Yên Thủy đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030 (năm 2016); Hội thảo phát triển du lịch bền vững gắn với xây dựng nông thôn mới tại xã Yên Trị (năm 2022);... Đặc biệt, huyện có trang thông tin điện tử với địa chỉ yenthuy.hoabinh.gov.vn, để cập nhật tình hình phát triển kinh tế - xã hội, chính trị huyện, cũng như giới thiệu về các điểm du lịch của địa phương

Cùng với đó, huyện triển khai phát triển các làng nghề (nấu rượu, dệt thổ cẩm,...) và sản xuất những mặt hàng lưu niệm độc đáo, đặc trưng của địa phương để giới thiệu đến khách du lịch. Gắn kết với ngành nông nghiệp tạo ra sản phẩm nông nghiệp sạch cho du khách mua làm quà (34 hợp tác xã chuyên sản xuất các sản phẩm nông nghiệp sạch phục vụ du lịch).

3.2.2. Một số tồn tại, hạn chế và nguyên nhân

a. Tồn tại, hạn chế

Phát triển DLNN huyện Yên Thủy còn tồn tại một số hạn chế, bất cập như: vẫn còn tự phát, chưa được quy hoạch và định hướng rõ ràng nên giá trị gia tăng chưa cao; Tốc độ tăng trưởng khách du lịch và doanh thu từ DLNN còn rất thấp; Sản phẩm DLNN chưa đa dạng, chất lượng chưa cao, còn thiếu các dịch vụ bổ sung (vui chơi giải trí, massage, chăm sóc sức khỏe), nên chưa thu hút được chi tiêu của khách du lịch; Thiếu các tuyến, điểm DLNN hoàn chỉnh mang tính độc đáo, đặc thù riêng của huyện nên chưa tạo được thương hiệu và sức hấp dẫn du khách; Thiếu các doanh nghiệp có tiềm lực tham gia liên kết phát triển du lịch.

Ngoài ra, kết cấu hạ tầng còn chưa theo kịp với nhu cầu phát triển kinh tế du lịch trong thời kỳ mới; Hệ thống cơ sở lưu trú, dịch vụ ăn uống còn bình dân, chưa có các dịch vụ cao cấp để phục vụ khách, đặc biệt là khách quốc tế; Nguồn nhân lực phục vụ du lịch vẫn còn thiếu và yếu, mang tính thời vụ, chưa được đào tạo bài bản về kỹ năng hướng dẫn du lịch, văn hóa ứng xử và ngoại ngữ; Công tác quảng bá, xúc tiến du lịch còn chưa được quan tâm;... là những yếu tố gây cản trở cho phát triển DLNN huyện Yên Thủy.

b. Nguyên nhân của tồn tại, hạn chế

Một số nguyên nhân chính dẫn đến các tồn tại và hạn chế trong phát triển DLNN huyện Yên Thủy gồm: Hệ thống cơ sở hạ tầng phát triển thiếu đồng bộ, chưa có quy hoạch chung, đặc biệt là các cơ sở lưu trú được xây dựng thiếu thiết kế và tầm nhìn dài hạn, nên chất lượng lưu trú không cao. Khai thác du lịch còn ở dạng tự nhiên, mang tính thời vụ, chất lượng dịch vụ chưa chuyên nghiệp, chưa khai thác hết các giá trị đặc sắc của tài nguyên nông nghiệp cho phát triển du lịch.

Huyện chưa có quy hoạch tổng thể và bài bản cho phát triển DLNN trong không gian chung phát triển du lịch nên khó thu hút các nhà đầu tư có tiềm lực cũng như dẫn đến đầu tư tự phát, không theo thiết kế và thiếu sự hướng dẫn của các cấp chính quyền địa phương. Ngoài ra, cơ chế đặc thù cho phát triển DLNN chưa được chú trọng và một số vấn đề liên quan đến chính sách đất đai cũng là những cản trở lớn cho phát triển DLNN của Yên Thủy nói riêng, và DLNN của Việt Nam nói chung.

3.3. Cơ hội và thách thức cho phát triển du lịch nông nghiệp của huyện Yên Thủy

3.3.1. Cơ hội

- *Chủ trương, chính sách cho phát triển du lịch:* Chính phủ, cũng như tỉnh Hòa Bình đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách như: Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn; Luật Du lịch năm 2017; Quyết định số 922/QĐ-TTg ngày 02/8/2022 của Thủ tướng Chính phủ về Chương trình phát triển du lịch nông thôn trong xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025; Quyết định số 2060/QĐ-UBND ngày 11/12/2014 của UBND tỉnh Hòa Bình về Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2014-2020, tầm nhìn 2030;... Tại huyện Yên Thủy, Đề án phát triển du lịch huyện Yên Thủy đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030, được HĐND huyện thông qua tháng 12/2016. Trong đó, huyện xác định tập trung huy động mọi nguồn lực, hợp tác đầu tư phát triển các hoạt động du lịch theo hướng văn minh, hiện đại; phát triển du lịch gắn kết với

làng nghề truyền thống, du lịch sinh thái nông nghiệp, từng bước đưa du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của huyện.

- *Cơ hội về phát triển DLNN:* Tài nguyên DLNN của huyện Yên Thủy là rất lớn và cần được khai thác, phát triển. Việc tạo ra các chương trình (tour) DLNN, kết hợp trải nghiệm với các hoạt động bảo vệ môi trường và giáo dục về bảo vệ thiên nhiên sẽ thu hút một lượng lớn du khách quan tâm. Đặc biệt sau đại dịch Covid-19, khách du lịch có xu hướng muốn tìm về thiên nhiên và sự yên bình của các vùng nông thôn.

- *Liên kết phát triển:* DLNN huyện Yên Thủy có thể kết hợp với các loại hình du lịch khác tại địa phương như du lịch tâm linh, du lịch cộng đồng và kết hợp với các điểm đến lân cận như tỉnh Ninh Bình, tỉnh Thanh Hóa, huyện Tân Lạc, huyện Mai Châu,... để tạo thành các tour du lịch đa điểm. Việc kết hợp này sẽ tăng khả năng thu hút du khách và mang lại lợi ích kinh tế cho huyện.

- *Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin:* Công nghệ thông tin phát triển thúc đẩy quảng bá và thông tin du lịch nhanh chóng. Du khách chỉ cần có các thiết bị truy cập Internet (điện thoại thông minh, laptop,...) mọi thông tin về các điểm đến du lịch đều có thể truy cập dễ dàng. Vì vậy, rõ ràng là DLNN huyện Yên Thủy đang có rất nhiều cơ hội để phát triển và khẳng định vị trí của mình trong bản đồ du lịch quốc gia.

3.3.2. Thách thức

- *Vấn đề môi trường và biến đổi khí hậu:* Biến đổi khí hậu đang diễn ra trên toàn cầu và có tác động tiêu cực đến phát triển du lịch, đặc biệt là DLNN, liên quan trực tiếp đến các yếu tố như: đa dạng sinh học, môi trường, cây trồng, vật nuôi,... Yên Thủy là một huyện miền núi, các hiện tượng thời tiết cực đoan như: mưa lũ, sạt lở, rét đậm rét hại,... thường xuyên xảy ra gây ảnh hưởng xấu và cản trở sự đi lại của du khách.

- *Sản phẩm và dịch vụ phục vụ DLNN:* Nhu cầu của du khách về sản phẩm và dịch vụ DLNN ngày càng cao, đòi hỏi ngành du lịch Yên Thủy phải có sự thay đổi mạnh mẽ để đáp ứng.

Tuy nhiên, các sản phẩm DLNN của huyện hiện nay còn khá nghèo nàn, hạn chế về số lượng và chất lượng nên thời gian lưu lại của du khách không nhiều (chỉ từ 1-2 ngày).

- *Cạnh tranh từ các điểm đến khác:* DLNN huyện Yên Thủy phải đối mặt với sự cạnh tranh từ các điểm đến khác trong khu vực và quốc gia, đặc biệt là các tỉnh Ninh Bình, Thanh Hóa, Hà Nội, nơi có nhiều mô hình DLNN phát triển tại miền Bắc. Vì vậy, để thu hút du khách, huyện cần tìm ra những yếu tố độc đáo và sáng tạo để tạo sự khác biệt và hấp dẫn trong các sản phẩm DLNN của huyện.

- *Thách thức trong thu hút đầu tư:* Do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, trong tương lai gần đầu tư của các doanh nghiệp đối với ngành du lịch vẫn bị hạn chế. Đây là thách thức lớn với huyện Yên Thủy khi hiện nay chưa thu hút được nhiều doanh nghiệp đầu tư vào lĩnh vực này. Bên cạnh đó, những hạn chế về cơ chế, chính sách ưu tiên cho phát triển du lịch (chưa có chính sách riêng cho DLNN) cũng sẽ là rào cản khi huyện thu hút đầu tư vào lĩnh vực này.

- *Bảo tồn và bảo vệ tài nguyên thiên nhiên:* Việc phát triển DLNN cần được tiến hành một cách bền vững và cân nhắc để đảm bảo bảo tồn và bảo vệ tài nguyên thiên nhiên địa phương. Quản lý bền vững và giám sát chặt chẽ cần được thực hiện để tránh các tác động tiêu cực đến môi trường và cộng đồng địa phương.

3.3. Một số giải pháp thúc đẩy phát triển du lịch nông nghiệp huyện Yên Thủy trong thời gian tới

Từ kết quả phân tích thực trạng phát triển DLNN tại huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình, nghiên cứu đề xuất một số giải pháp như sau:

Thứ nhất, rà soát, điều chỉnh và hoàn thiện quy hoạch phát triển DLNN tại huyện Yên Thủy, tỉnh Hòa Bình. Quy hoạch phát triển DLNN phải theo hướng bền vững, khai thác và sử dụng hợp lý các nguồn tài nguyên DLNN, đảm bảo sự phát triển bền vững hệ sinh thái đồng thời bảo tồn được giá trị của các nguồn tài nguyên.

Thứ hai, tăng cường công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du

lịch ở các cơ quan quản lý nhà nước cũng như các đơn vị kinh doanh dịch vụ du lịch, các hộ dân làm DLNN. Thường xuyên tổ chức tập huấn các nội dung về quản lý về du lịch, văn hóa du lịch cho đội ngũ cán bộ quản lý, lao động phục vụ trong lĩnh vực du lịch. Đối với người dân ở các khu du lịch, cần khuyến khích họ giữ gìn sự văn mền khách, thân thiện, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống vốn có của địa phương. Đặc biệt đổi mới phương pháp và chương trình tập huấn, đi sâu vào các chuyên đề cốt lõi, có lợi thế của DLNN huyện Yên Thủy để đảm bảo tính thực tiễn và khả thi.

Thứ ba, đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng, kỹ thuật phục vụ DLNN. Huyện cần ưu tiên các nguồn lực cho đầu tư hạ tầng giao thông nội đồng tại các khu, điểm DLNN. Hỗ trợ người dân tiếp cận nguồn tài chính cho phát triển các loại hình DLNN (tràng trại DLNN; HTX DLNN gắn với sản xuất dược liệu); nâng cấp các cơ sở lưu trú, dịch vụ ăn uống phù hợp với việc phát triển loại hình DLNN, tránh làm phá vỡ cảnh quan thiên nhiên và nét văn hóa đặc sắc của người dân địa phương. Có chính sách hỗ trợ nguồn vốn cho người dân mua các phương tiện vận chuyển như xe điện, xe đạp để cho du khách thuê tham quan tại các điểm DLNN.

Thứ tư, phát triển các sản phẩm, dịch vụ phục vụ DLNN đặc sắc, thế mạnh của huyện Yên Thủy. Ví dụ, các chuỗi sản phẩm dược liệu cần phát triển đa dạng hơn như các sản phẩm ngâm chân, phục vụ chăm sóc sức khỏe;... phát triển du lịch trải nghiệm tại các vườn bưởi, cam;... Các sản phẩm, dịch vụ phải có khả năng cạnh tranh, đáp ứng nhu cầu và xu thế hội nhập, nhưng vẫn phải giữ được nét đặc sắc bản địa. Ngoài ra, cần tập trung xây dựng và phát triển vào các mô hình nông nghiệp công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ gắn với trải nghiệm du lịch và giáo dục.

Thứ năm, đẩy mạnh công tác nghiên cứu thị trường, quảng bá, xúc tiến phát triển DLNN. Huyện Yên Thủy cần chủ động tổ chức các chương trình giới thiệu, quảng bá về DLNN Yên Thủy, đặc biệt trên các nền tảng số và mạng xã hội (facebook, zalo, ticktok,...). Về lâu dài cần xây dựng bộ nhận diện thương hiệu DLNN Yên

Thủy. Tham gia các hội chợ, triển lãm du lịch... để giới thiệu sản phẩm du lịch địa phương, nâng cao cơ hội xúc tiến đầu tư.

4. KẾT LUẬN

Hoạt động DLNN tại huyện Yên Thủy thời gian qua đã đạt được nhiều kết quả tích cực, đóng góp chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tạo việc làm, tăng thu nhập cho người dân, góp phần phát triển nông nghiệp bền vững và bảo tồn các giá trị văn hóa địa phương, từng bước đưa du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của huyện. Tuy nhiên, DLNN huyện Yên Thủy chỉ mới ở vạch xuất phát và vẫn chưa được khai thác đúng mức: sự thiếu và yếu về vốn đầu tư; chất lượng nguồn nhân lực chưa cao; cơ sở hạ tầng chỉ đáp ứng một phần cho du lịch; sản phẩm DLNN chưa đa dạng; nghiên cứu thị trường và quảng bá xúc tiến chưa được đẩy mạnh làm giảm sự thu hút của du khách. Để đạt được mục tiêu về phát triển DLNN bền vững, thời gian tới, huyện Yên Thủy cần phải thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp gồm: tập trung vào công tác quy hoạch phát triển du lịch; đổi mới tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về du lịch; đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng; đa dạng hóa các sản phẩm DLNN; nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phục vụ du lịch; và đẩy mạnh công tác nghiên cứu thị trường, quảng bá, xúc tiến phát triển DLNN.

LỜI CẢM ƠN

Nhóm tác giả xin được cảm ơn nhóm nghiên cứu đề tài cấp Học viện trọng điểm “Giải pháp thúc đẩy ứng dụng công nghệ thông tin trong phát triển du lịch trên địa bàn tỉnh Hòa Bình”, mã số đề tài T2023-07-07TĐ đã chia sẻ số liệu cho nghiên cứu này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Arroyo C.G., Barbieri C. & Rich S.R. (2013). Defining agritourism: A comparative study of stakeholders' perceptions in Missouri and North Carolina. *Tourism Management*. 37: 39-47

Bùi Thị Nga (2021). Tổng quan về DLNN. Truy cập từ <https://file.vnua.edu.vn/data/39/documents/2021/01/28/btvkhoakt/tong-quan-ve-du-lich-nong-nghiep.pdf> ngày 20/2/2024.

Christine Tew (2010). Importance of Agritourism for agriprenuer goal accomplishment, Thesis of Faculty of Graduate School University of Missouri.

Cục Du lịch Quốc gia Việt Nam (2021). Nhận diện các loại hình du lịch nông thôn. Truy cập từ <https://vietnamtourism.gov.vn/post/37368> ngày 20/3/2024.

David Preece (2015). Agritourism: An American Perspective. APO Agritourism Conference Presentations - West Java Indonesia, July 28, 2015.

Đoàn Mạnh Cường (2020). Phát triển DLNN gắn với Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới theo hướng bền vững. Truy cập từ <https://nongthon.vietnamtourism.gov.vn/phat-trien-du-lich-nong-nghiep-gan-voi-chuong-trinh-muc-tieu-quoac-gia-xay-dung-nong-thon-moi-theo-huong-ben-vung-phan-1ngay-15/3/2024>.

HĐND huyện Yên Thủy (2016). Đề án phát triển du lịch huyện Yên Thủy đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030.

Lobo R., Goldman G., Jolly D., Wallace B., Schrader W. & Parker S. (1999). Agritourism benefits agriculture in San Diego county. *California Agriculture*. 53(6): 20-24.

Nguyễn Thị Sơn & Nguyễn Phú Thắng (2014). Tiềm năng phát triển DLNN tỉnh An Giang, *Tạp chí Khoa học, Đại học sư phạm TPHCM*. 63: 82-90.

Ninh H.N., Ha L.T. & Thao L.P. (2024). Improving Household Income by Growing Medicinal Plants in Hoa Binh Province, Vietnam: A Case Study of *Celastrus hindsii*. *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*. 42(5): 364-379.

Nyiwul L. & Koirala N.P. (2022). Role of foreign direct investments in agriculture, forestry and fishing in developing countries. *Future Business Journal*. 8(1): 50.

Phòng VH&TT huyện Yên Thủy (2023). Báo cáo kết quả thực hiện công tác du lịch các năm 2019-2023.

Richard S. & Julia S. (1997). Rural tourism. An introduction. International Thomson Business Press. pp. 1-165.

UBND huyện Yên Thủy (2023a). Báo cáo tình hình phát triển du lịch trên địa bàn huyện giai đoạn 2016-2020.

UBND huyện Yên Thủy (2023b). Báo cáo tình hình phát triển kinh tế - xã hội huyện Yên Thủy các năm 2020, 2021, 2022.